

Тетяна Олександрівна МАЦІЄВИЧ

асистент кафедри фінансів і кредиту,
Херсонський національний технічний університет
Бериславське шосе, 24, м. Херсон, Україна, 73008
E-mail: tabars@mail.ru

**ОСОБЛИВОСТІ ЕКОЛОГІЧНОГО ОПОДАТКУВАННЯ:
ПРАКТИКА КРАЇН ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ**

Мацієвич, Т. О. Особливості екологічного оподаткування: практика країн Європейського Союзу [Текст] / Тетяна Олександрівна Мацієвич // Економічний аналіз : зб. наук. праць / Тернопільський національний економічний університет; редкол.: В. А. Дерій (голов. ред.) та ін. – Тернопіль : Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету «Економічна думка», 2014. – Том 15. – № 2. – С. 71-78. – ISSN 1993-0259.

Анотація

Актуальність проблеми екологічного оподаткування та низька ефективність цього інструменту в регулюванні рівня екологічної безпеки України змушують звертатись до досвіду розвинених країн, насамперед Європейського Союзу (у рейтингу якості довкілля європейські країни мають найвищі позиції), де застосування таких податків є успішним. У Європі податки належать до екологічних у тому випадку, коли база оподаткування є фізичною одиницею виміру або умовною одиницею того, що чинить достовірно встановлений негативний вплив на довкілля. У різних країнах їх називають по-різному: платежами, зборами, платою, податками, але все це лише різні назви одного економічного інструменту. Аналіз зарубіжного досвіду застосування екологічних податків та зборів свідчить про значне різноманіття їх видів, а відтак про різний ефект, який може бути отриманий від їх застосування. Це важливо враховувати за удосконалення екологічного оподаткування в Україні. Упровадження конкретного виду екологічного податку потребує детального розгляду досвіду розвинених країн, отриманих ними результатів, а також порівняння їх досвіду для визначення закономірностей та особливостей дії того чи іншого податку.

Ключові слова: екологічні податки; екологічна політика; інструменти екологічної політики; програми екологічних дій.

Татьяна Александровна МАЦИЕВИЧ

**ОСОБЕННОСТИ ЭКОЛОГИЧЕСКОГО НАЛОГООБЛОЖЕНИЯ:
ПРАКТИКА СТРАН ЕВРОПЕЙСКОГО СОЮЗА**

Аннотация

Актуальность проблемы экологического налогообложения и низкая эффективность этого инструмента в регулировании уровня экологической безопасности Украины заставляют обращаться к опыту развитых стран, прежде всего Европейского Союза (в рейтинге качества окружающей среды европейские страны имеют высокие позиции), где применение таких налогов является успешным. В Европе налоги относятся к экологическим в том случае, когда база налогообложения физическим является единицей измерения или условной единицей того, что оказывает негативное воздействие на окружающую природную среду. В разных странах их называют по-разному: платежами, сборами, платой, налогами, но все это лишь разные названия одного экономического инструмента. Анализ зарубежного опыта применения экологических налогов и сборов свидетельствует о значительном многообразии их видов, а затем и разный эффект, который может быть получен от их применения. Это важно учитывать при усовершенствовании экологического налогообложения в Украине. Внедрение конкретного вида экологического налога требует детального рассмотрения опыта развитых стран, полученных ими результатов, а также сравнение их опыта для определения закономерностей и особенностей действия того или иного налога.

Ключевые слова: экологические налоги; экологическая политика; инструменты экологической политики; Программы экологических действий.

Tetyana Oleksandrivna MATSIEVYCH

Assistant,
Department of Finance and Credit,
Kherson National Technical University
Beryslavska road, 24, Kherson, Ukraine, 73008
E-mail: tabars@mail.ru

FEATURES OF ENVIRONMENTAL TAXATION: EU COUNTRIES

Abstract

The relevance of environmental taxation and low efficiency of the tool in regulating environmental safety of Ukraine make to consider the experience of developed countries, especially the European Union (in the ranking of environmental quality, European countries have the highest position), where the use of such taxes is successful. In Europe taxes belong to environmental in cases where the tax base is a physical unit of measure or standard unit that has truly set a negative impact on the environment. In different countries they are called differently: duties, pay taxes, but these are only different names of economic instruments. Analysis of foreign experience in the use of environmental taxes and charges shows a significant diversity of species, and therefore a different effect, which can be obtained from their use. It is important to consider for improving environmental taxation in Ukraine. The introduction of a specific type of environmental tax requires detailed analysis of the experience of developed countries received their results and comparing their experience to determine the patterns and features of actions of a tax.

Keywords: environmental taxes; environmental policy; environmental policy instruments; Environmental Action Programme.

JEL classification: Q50, Q53, Q58

Вступ

Сучасні тенденції розвитку світового господарства ставлять перед Україною нові проблеми та потребують від неї активної участі в їх вирішенні. Становлення та розвиток вітчизняної ринкової економіки диктують необхідність встановлення тісних взаємовідносин з іншими державами, активно долучатися до процесів міжнародної економічної інтеграції. Стратегічним курсом України є інтеграція до європейського співтовариства. Європейський вибір нашої держави відкриває нові перспективи співробітництва з розвиненими країнами, економічного розвитку, соціального та інтелектуального прогресу. Євроінтеграція для України – це шлях залучення іноземних інвестицій, модернізаційного та інноваційного розвитку економіки, підвищення конкурентоспроможності національного товаровиробника, вихід на внутрішній ринок Європейського Союзу. Відносини з Європейським Союзом у сучасній зовнішньо- і внутрішньополітичній ситуації - це можливість здійснення Україною стратегічного вибору на перспективу, від якого залежатимуть місце і роль нашої держави у новій системі міжнародних відносин [1, с. 221]. Одним із напрямів розвитку цих відносин є удосконалення державної екологічної політики і методів державного регулювання охорони довкілля, зокрема екологічного податку.

Дослідження європейського досвіду екологічного оподаткування з економічних позицій та можливості його вдосконалення в Україні висвітлено в працях вітчизняних вчених, зокрема М. І. Бублик, О. О. Веклич, Т. П. Галушкіної, Б. М. Данилишина, С. І. Дорогунцова, С. М. Козьменка, Т. О. Коропецької, Л. А. Кравцової, О. П. Маслюківської, Е. В. Матвеева, Л. Г. Мельника, К. А. Ритікової, Є. В. Хлобистова, М. А. Хвесика, Я. В. Якуші та багатьох інших.

Мета статті та завдання

Особливості формування сучасного стану екологічної політики ЄС є порівняно мало дослідженими у вітчизняній науковій літературі, а тому потребують уточнення та певної деталізації, що є метою нашої роботи. Відповідно до поставленої мети необхідно вирішити такі завдання: проаналізувати підходи до визначення та класифікації екологічних податків у країнах Європейського Союзу (далі ЄС) і в Україні, порівняти досвід європейських країн і вітчизняний стосовно ролі екологічних податків у розв'язанні проблем екологічної безпеки, і на цій основі визначити основні шляхи вдосконалення системи екологічного оподаткування в Україні.

Екологічні проблеми України загалом не відрізняються від відомих світових проблем, тому аналіз закордонного досвіду допоможе зрозуміти, які види податків можуть бути найефективнішими для упровадження в непростих умовах українських економічних реалій.

Досвід свідчить про те, що екологічне питання є відкритим та потребує додаткового залучення інвестицій. На відміну від інших країн, в Україні витрати на охорону довкілля знаходяться на досить низькому рівні. Так, наприклад, у 2010 році вони склали 0,2% ВВП, тоді як у Німеччині – 0,5%, в Данії – 0,5%, в Росії – 0,9%, у Франції – 0,9%, в Чехії – 1,9%, в Болгарії – 2,1%, в Нідерландах – 0,8%, у Великобританії – 1,0% [2, с. 280].

Вперше ідея екологічного оподаткування з'явилась у працях економіста-теоретика А. К. Пігу, який запропонував впливати на поведінку винних у забрудненні довкілля шляхом податків і стимулювати природоохоронну діяльність шляхом дотацій. Необхідність їх застосування на офіційному рівні була підтверджена в першій Програмі дій Європейського союзу з охорони довкілля (1973 р.), і пов'язувалася з реалізацією принципу «забруднювач платить».

На практиці екологічні податки першими почали застосовувати скандинавські країни ще в 80-ті роки ХХ ст. Активізація уваги до них в країнах ЄС відбулася з середини 1990-х років у зв'язку з повсюдно здійснюваним переходом у галузі охорони довкілля від командно-адміністративних до економічних методів управління [3].

У Європі податки належать до екологічних у тому випадку, коли база оподаткування є фізичною одиницею виміру або умовною одиницею того, що чинить достовірно встановлений негативний вплив на довкілля [4]. У різних країнах їх називають по-різному: платежами, зборами, платою, податками, але все це лише різні назви одного економічного інструменту.

У національній податковій системі України податкові інструменти екологічного регулювання тільки проходять стадію становлення і потребують удосконалення. Концептуальною основою екологізації податкових систем є ідея подвійного виграшу, відповідно до якої економічне стимулювання охорони довкілля і ресурсозберігання шляхом запровадження екологічних податків (зборів) повинне одночасно супроводжуватися пропорційним зниженням податкового навантаження на інші об'єкти оподаткування, наприклад доходи.

Директорат податків і митних зборів Європейської комісії розділив екологічні податки на сім груп за сферою застосування: енергетичні податки, транспортні податки, платежі за забруднення, платежі за розміщення відходів, платежі за користування природними ресурсами, податок на шумовий вплив, податки на викиди речовин, що призводять до глобальних змін.

Відповідно до підпункту 14. 1. 57 пункту 14. 1 статті 14 Податкового кодексу України, екологічний податок – це загальнодержавний обов'язковий платіж, що справляється з фактичних обсягів викидів в атмосферне повітря, скидів у водні об'єкти забруднюючих речовин, розміщення відходів, фактичного обсягу радіоактивних відходів, що тимчасово зберігаються їх виробниками, фактичного обсягу утворених радіоактивних відходів та з фактичного обсягу радіоактивних відходів [2, с. 281].

До числа загальнодержавних податків та зборів в Україні належать: збір у вигляді цільової надбавки до чинного тарифу на електричну та теплову енергію; збір за першу реєстрацію транспортного засобу; плата за користування надрами, плата за землю (рис. 1), збір за користування радіочастотним ресурсом України, збір за спеціальне використання води, збір за спеціальне використання лісових ресурсів [6].

Структура плати за землю постійно змінюється: за I квартал 2013 року відбулося зростання орендної плати на 170,4 млн. грн. та скорочення надходження земельного податку на 0,6 млн. грн. порівняно з відповідним періодом минулого року.

У 2006-2012 рр. частка платежів за ресурси в доходах Зведеного бюджету України становила менше 5%, а частка екологічного податку не перевищувала 1%, що свідчить про його низьку фіскальну ефективність. Структура надходжень екологічних платежів характеризується нестабільністю. За період 2009-2012 рр. частка зборів за забруднення довкілля зменшилася на 12,9 відсоткового пункту, тоді як позови про відшкодування збитків і втрат, заподіяних у результаті порушення законодавства про охорону природи, за цей період зросли на 17,8 відсоткових пунктів. Ця тенденція може свідчити про спроби ухилитися від сплати екологічного податку, що негативно впливає на стан доходної частини Державного бюджету України.

До кінця 2012 року нарахування екологічного податку здійснювалося з розрахунку 50% ставки, визначеної Податковим кодексом. У 2013 році застосовується 75% ставки, а з 1 січня 2014 року буде використовуватися 100% ставки [17, с. 51].

Індикативні прогнозні показники видатків та надання кредитів зведеного та державного бюджетів на охорону довкілля на 2013 і 2014 роки, зображено на рис. 2.

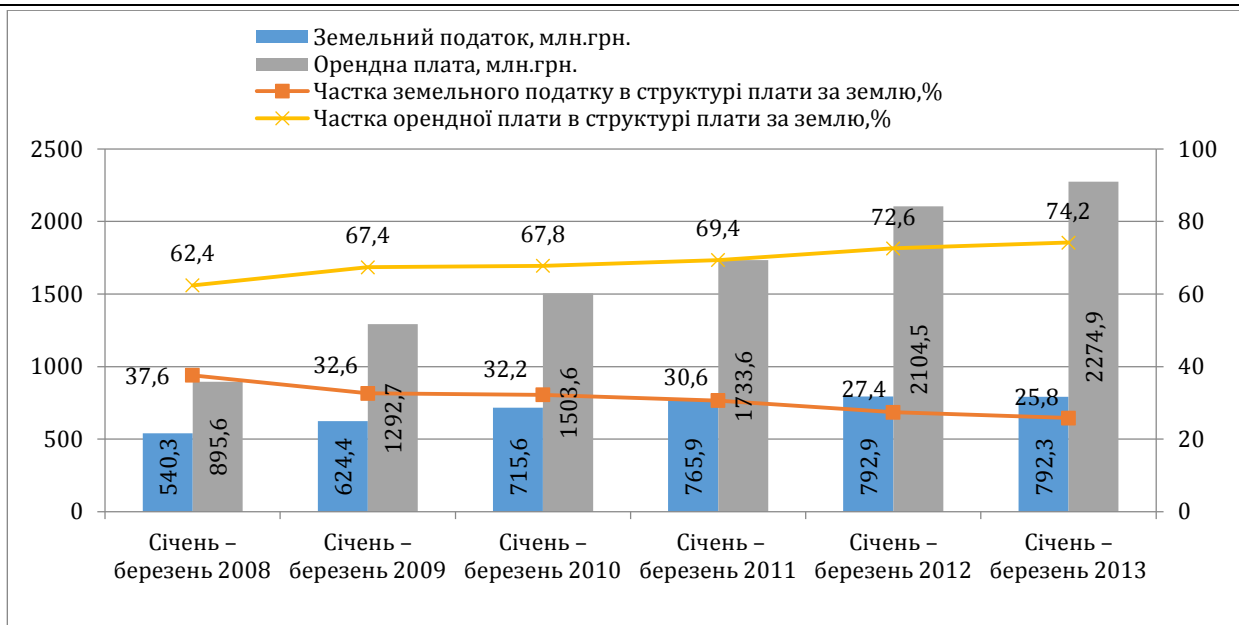

Рис. 1. Динаміка надходжень земельного податку та орендної плати за січень – березень 2008-2013 років [5, с. 49]

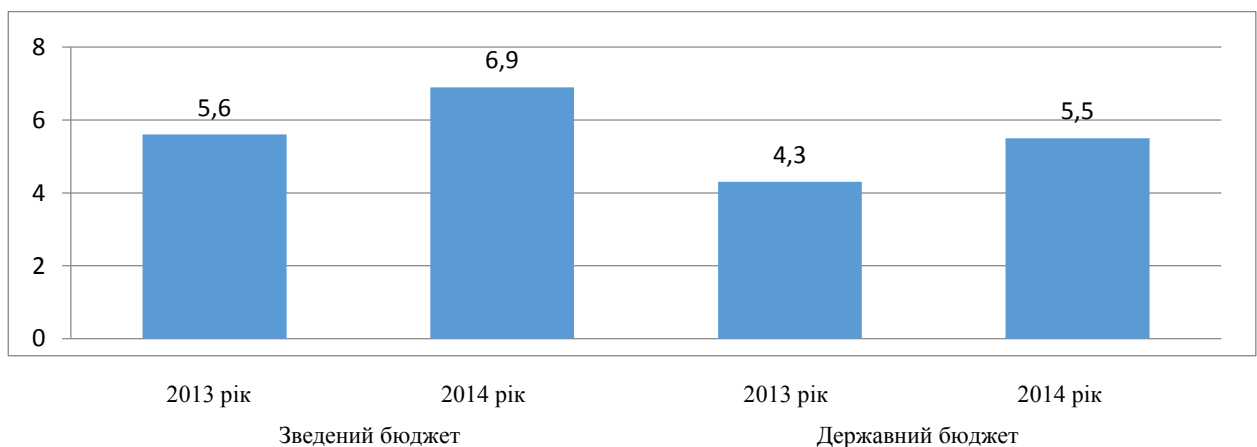

Рис. 2. Індикативні прогностичні показники видатків та надання кредитів зведеного та державного бюджетів на охорону довкілля на 2013 і 2014 роки

Аналіз видатків бюджету на 2013 і 2014 роки розроблено на основі макропоказників економічного і соціального розвитку України на відповідні роки, показників дохідної частини бюджету, обсягів фінансування та повернення кредитів бюджету з урахуванням проведення реформ у відповідних галузях.

Згідно з Директивою про реструктуризацію Концепції ЄС з питань оподаткування енергоносіїв та електроенергії, втрати бюджету від зниження рівня оподаткування праці та капіталу повинні компенсуватися підвищенням податкового навантаження на природні ресурси. У результаті зниження податкового навантаження на капітал у країнах-нових членах ЄС підвищується податкове навантаження на природні ресурси, про що свідчить збільшення протягом 1995–2012 рр. частки відповідних податків у валовому внутрішньому продукті в середньому з 2,1 до 2,9%. В Україні натомість питома вага екологічного податку та платежів за ресурси у ВВП за період 2006–2012 рр. зменшувалася (проте в 2010 р. було зафіксовано зростання).

Порівняння екологічних податків у країнах ЄС і України дає можливість побачити відсутність у системі державного екологічного оподаткування податків на шумове забруднення і продуктивих.

Слід відзначити особливу роль у країнах ЄС податків на продукт у регулюванні рівня екологічної безпеки. До екологічних податків на продукт належать податки, що стягуються з одиниці готової продукції, яка на одному з етапів свого життєвого циклу призводить до забруднення довкілля. Податки на продукт найчастіше встановлюються для автомобільних шин, батарейок та акумуляторів, миючих

засобів, пластикової упаковки та багатьох інших товарів. Стимулююча функція цих податків реалізується шляхом збільшення ціни за рахунок податку, що призводить до зменшення споживання цієї продукції. Так, наприклад, в Австрії введення платежів за використання пестицидів та мінеральних добрив знизило їх споживання на 30% [6]. Запровадження такого виду екологічних податків є актуальним для України.

Досвід країн ЄС показує, що активне застосування екологічного податку сприяє зниженню загального рівня забруднення довкілля [4].

Проаналізуємо з цієї позиції ефективність зборів за забруднення природного середовища, які діяли в Україні протягом 2006-2012рр. Основна мета цих платежів полягала у стимулюванні платників до природоохоронної діяльності, результатом якої мало б бути зниження загального обсягу викидів і скидів забруднювальних речовин у компоненти довкілля, зменшення обсягів утворення твердих відходів і відповідно підвищення рівня екологічної безпеки держави.

Згідно з даними державної служби статистики України [7], загальні обсяги викидів забруднювальних речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами протягом 2006-2012рр. не мають тенденції до зниження (табл. 1) при зниженні рівня виробництва.

Таблиця 1. Викиди забруднювальних речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами забруднення в Україні

Роки	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Викиди, тис. т	4822,2	4813,3	4524,9	3928,1	4131,6	4374,6	4335,3

**Складено автором за основі даних [7]*

Однак, незважаючи на незначне зменшення загальної кількості викидів в атмосферу у 2012 році, порівняно з 2011 роком, підприємства паливно-енергетичного комплексу викинули в повітря 1882,8 тис. т. забруднюючих речовин, що складає 104,2% порівняно з 2011 р.

Збори за викиди забруднювальних речовин у водні об'єкти не вплинули на покращення якості і кількості стічних вод. Низька ефективність та потужність систем очищення стічних вод зумовлювали подальше забруднення водних об'єктів. Кризову ситуацію підтверджують дані ЮНЕСКО, згідно з якими за рівнем якості води Україна з-поміж 122 країн світу посідає 95 місце [8].

Досвід країн ЄС свідчить про те, що екологічні податки значно сприяють вирішенню проблеми відходів. Розмір податку за розміщення тонни відходів на звалищах знаходиться в межах від 9 доларів США в Швейцарії до 33 доларів США в Норвегії. В деяких країнах місцева влада стимулює спалювання відходів (за спалювання податки менші, ніж за розміщення їх на звалищах) [9]. У результаті запровадження таких податків у деяких країнах ЄС (Данія, Швеція, Бельгія, Нідерланди, Німеччина, Австрія та ін.) вдалося значно скорити обсяги відходів (до 80%), що підлягають захороненню на звалищах [10].

Причини дієвості екологічних податків за забруднення в країнах ЄС полягають у високих ставках, які спрямовані на те, щоб підприємствам було вигідніше здійснювати заходи з охорони довкілля, а не забруднювати його.

Головна особливість податкового еколого-економічного інструментарію полягає в тому, що зібрані таким шляхом кошти надходять на бюджетні рахунки відповідного рівня (державного чи місцевого) і використовуються на фінансування екологічних проблем та відшкодування збитків. Податки екологічної спрямованості стягуються окремо (тобто передбачені спеціальні статті) або в складі інших податків (відраховуються частки від суми загальних податків).

До основних форм використання податкових інструментів в екологічних цілях відносяться [11]:

- цивільний екологічний податок із платоспроможних громадян країни на подолання екологічних нестатків (практикується у Франції);
- податок на вирішення глобальних, національних чи регіональних екологічних проблем; характерним прикладом подібного податку є податок на ліквідацію наслідків Чорнобильської катастрофи; у деяких країнах існують місцеві податки на охорону конкретних природних об'єктів (лісів, озер, боліт);
- податок на транзит через країну вантажів (в Україні на екологічні цілі передбачена тільки частина зазначеного податку);
- екологічний податок на автомобілі (екологічна складова податку звичайно вноситься в загальний податок за використання автомобіля, використовується в більшості країн Європи, а також у Канаді, Японії);
- екологічний податок на повітряний транспорт, вноситься в загальні ставки податку за здійснення цього виду діяльності в країні (Канада, США, Данія, Норвегія, Швеція) і за переліт через територію країн (є стандартною позицією міжнародних правил);
- екологічний податок на конкретні групи товарів, у тому числі: мінеральні добрива (Норвегія, Швеція); пестициди (Данія, Франція, Угорщина, Португалія, Швейцарія та ін.); пластмасова тара, упакування

(Данія, Угорщина, Ісландія, Польща); шини (Канада, Данія, Фінляндія, Угорщина, Польща); батарейки-акумулятори (Данія, Швеція, Японія); розчинники (Данія); мастила (Фінляндія, Франція, Норвегія); екологічний податок на паливо, у тому числі залежно від наявності екологічно шкідливих компонентів: свинцю (у більшості країн); вуглецю (Данія, Фінляндія, Нідерланди, Норвегія), сірки (Бельгія, Данія, Франція, Польща, Швеція), окислів азоту (Чехія, Франція, Польща, Швеція).

Акциз є одним з видів податку. Цим засобом активно користуються країни Європейського Союзу та Японія.

Податковий кодекс України, який набрав чинності з 1 січня 2011 року, передбачає введення екологічного податку на заміну зборам за забруднення довкілля із збільшення ставки податку за викиди забруднювальних речовин стаціонарними джерелами у 3,6 раза, за скидання забруднювальних речовин – у 4,8 раза, за розміщення відходів – у середньому у 8,1 раза. Можливо, що введення цих норм стимулюватиме виробників до впровадження природоохоронних технологій і вплине на підвищення рівня екологічної безпеки держави.

Уваги заслуговують найбільш поширені в країнах ЄС транспортні та енергетичні податки у вирішенні проблем екологічної безпеки. До енергетичних належать податки на енергоносії, які використовуються як транспортними засобами, так і стаціонарними джерелами. Типовими для транспорту є податки на бензин і дизельне паливо, а для стаціонарних джерел на паливо, природний газ, вугілля та електроенергію. Ставки податку встановлені залежно від ступеня забруднення атмосфери при спалюванні цього енергоносія. Високі ставки енергетичних податків спрямовані на зменшення викидів парникових газів від спалювання викопного палива та стимулюють використання більш екологічних видів палива [12].

Окрему підгрупу енергетичних податків становить податок на двоокис вуглецю (CO₂), оскільки енергоносії при згорянні утворюють енергію, паралельно виділяючи двоокис вуглецю. Євростат рекомендує у випадку, якщо надходження від податку на CO₂ можна відділити від енергетичних податків, формувати їх в окрему підкатегорію [13].

Нині податок на CO₂ є частиною податкової системи Данії, Фінляндії, Італії, Нідерландів, Норвегії, Швеції та Франції. Ставка може змінюватися від 1 до 25 доларів США за тону викинутого двоокису вуглецю, пропорційно до кількості викидів на одиницю виділеного тепла [14].

Щодо транспортних податків, то вони стосуються власників транспортних засобів і диференціюються для кожного виду транспорту та рівня навантаження доріг і забруднення.

У Данії влада старається підтримувати такі види транспорту, як велосипед і мопед, для цього під час реєстрації автомобіля водій сплачує 105 відсотків його вартості. Якщо вартість автомобіля менше 18 000 доларів США, то власнику потрібно сплатити 180 відсотків. Окрім цього, в Данії існує великий акциз на бензин – тобто власники сплачують податок двічі: при реєстрації і під час використання автомобіля [15].

Висновки та перспективи подальших розвідок

Прийняття Податкового кодексу України обумовило трансформацію збору за забруднення довкілля в екологічний податок.

Система екологічного оподаткування відбиває взаємозалежність негативного впливу на довкілля (обсяги, види, категорія викидів та скидів) і ставок оподаткування (система диференційованих ставок), що сприяє прогресивності екологічного оподаткування.

Для удосконалення системи екологічного оподаткування в підвищенні рівня екологічної безпеки потрібно збільшити кількість видів податків, зокрема якнайскоріше ввести податок на продукцію, яка негативно впливає на довкілля, і щорічний податок на транспорт як один із важливих чинників забруднення атмосферного повітря, а також збільшити ставки на наявні види податків до європейського рівня.

Процес гармонізації податкового законодавства України та законодавства ЄС є тривалим та поступовим, таким, що вимагає вивчення чинного податкового законодавства у країнах ЄС та проведення порівняльного аналізу з вітчизняним законодавством, результатом якого стануть покращені умови для рівноправного партнерства України з ЄС та діяльності іноземних компаній в Україні, створення сприятливого інвестиційного клімату.

Список літератури

1. Коваленко, М. А. *Євроінтеграція і екологічна політика: невідкладні завдання і план дій для України* / М. А. Коваленко, Т. О. Мацієвич // *Економічна конвергенція країн Європейського Союзу: досвід та перспективи для України: [монографія]* / За редакцією В. І. Покотилової. – Херсон ПП Вишемирський В. С., 2013. – 326с.
2. Мацієвич, Т. О. *Екологічне оподаткування: зарубіжний досвід та завдання для України* // *Актуальні аспекти розвитку підприємств аграрної сфери: облік, аудит та фінансування: матеріали II Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції викладачів, молодих учених та студентів 18-19 листопада 2013 р.* – Херсон: Грін Д. С., 2013. – 363 с.

3. Рутікова, К. А. Світовий досвід застосування екологічних податків [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream/123456789/12525>.
4. Екосередовище і сучасність. Т. 5. Управління екосередовищем в умовах регіоналізації / С. І. Дорогунцов, М. А. Хвесик, Л. М. Горбач, П. П. Пастушенко. – К. : Кондор, 2006. – 446 с.
5. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 р., № 2755-VI // Верховна Рада України. – К. : ООО Изд. Дом «Зенит», 2011. – 194 с.
6. Бюджетний моніторинг: Аналіз виконання бюджету за січень – березень 2013 року/ БСЕСД Інститут бюджету та соціально – економічних досліджень.
7. Поліщук, В. Г. Роль екологічного оподаткування в контексті стимулювання сталого розвитку регіону/ В. Г. Поліщук, Ю. О. Франчук - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://nauka.kushnir.mk.ua/?p=24214>.
8. Державний комітет статистики України [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://ukrstat.org/>.
9. Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року. - Закон України від 21. 12. 2010 №2818-VI [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2818-17>.
10. Якуша, Я. В. Проблеми адаптації європейського досвіду екологічного оподаткування до українських умов [Текст] / Я. В. Якуша // Економіка Крима. – 2011. – № 3 (36). – С. 73-77.
11. Системи поводження з твердими побутовими відходами в українських містах, роль міського населення в роздільному збиранні сміття та рекомендації до органів місцевого самоврядування [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://msdp.undp.org.ua/data/publications/>
12. Антонюк, О. П. Прогнозування обсягів економічного відшкодування наслідків техногенного забруднення криворізького регіону [Текст] : [монографія]//О. П. Антонюк, І. М. Пістунів. – Д. : Національний гірничий університет, 2013. – 118с.
13. Маслюківська О. П. Еколого-трудова податкова реформа як інструмент реалізації стратегії сталого розвитку [Текст] / О. П. Маслюківська // Пріоритети збалансованого (сталого) розвитку України // Матеріали II Українського екологічного конгресу, 27–28 жовтня 2008 р. Ч. 1. – К. : Центр екологічної освіти та інформації, 2008. – С. 178-183.
14. Eurostat. Environmental taxes - A statistical guide. Methods and nomenclatures, Theme 2 –Economy and Finance. –Eurostat. –2006. –37 p.
15. OECD/EEA Database on instruments used for environmental policy and natural resources management [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www2.oecd.org/ecoinst/queries>.
16. Податок з власників транспортних засобів. Світовий досвід. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.autoinvestor.org/.../746-podatok-z-vlasnikiv-transportnih-zasobivsvitoviy-dosvid>.

References

1. Kovalenko, M. & Matsievich, T. (2013). *Economic Convergence in the European Union: experience and prospects for Ukraine. European integration and environmental policy : challenges and urgent action plan for Ukraine [monograph]* (p. 326). Kherson : Publisher Vysheymytsky V.
2. Matsievich, T. (18-19 November 2013). *Eco- tax : foreign experience and tasks for Ukraine. Important aspects of agrarian business areas: accounting, auditing and finance materials II All-Ukrainian scientific -practical conference online teachers, young scientists and students* (p. 363). Kherson : Green D.
3. Rytikova, K. (n.d.). *World experience with environmental taxes*. Retrieved from <http://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream/123456789/12525.ghjh>
4. Doroguntsov, S., Hvesyk, M., Gorbach, L., Pastushenko, P., (2006). *Management of ekosphere in terms of regionalization*. Kiev: Condor.
5. *The Verkhovna Rada of Ukraine. Tax Code of Ukraine on December 2, 2010, № 2755 –VI. (2010)*.
6. *BSED Institute for Budgetary and Socio - Economic Research. (2013). Budget Monitoring : Analysis of the Budget for January*.
7. Polishchuk V. & Franchuk Y.. *The role of environmental taxation in the context of stimulating sustainable development*. Retrieved April 15, 2014, from <http://nauka.kushnir.mk.ua/?p=24214>.
8. *State Statistics Committee of Ukraine*. Retrieved April 15, 2014, from <http://ukrstat.org/>.
9. *Law of Ukraine of 21. 12. 2010 № 2818 –VI. On the Basic Principles (strategy) of the State Environmental Policy of Ukraine for the period till 2020*. Retrieved April 15, 2014, from <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2818-17>.
10. *Yakusha, Y. (2011). Problems of adaptation of the European experience of environmental taxation to Ukrainian conditions . Economy Crimea, 73-77*.
11. *System of solid waste management in the Ukrainian cities, the role of the urban population in separate collection of garbage and recommendations to local government*. Retrieved April 15, 2014, from <http://msdp.undp.org.ua/data/publications/>.
12. *Antonjuk, O., Pistunov, I. (2013). Prediction amount of economic compensation for the consequences of man-made pollution of the Krivoy Rog region. D. National Mining University*.

-
13. Maslyukivska, A. (2008). *Ecological tax reform as a tool to implement the strategy of sustainable development. Proceedings of the Second Ukrainian Ecological Congress, 27-28 October 2008 Part 1*, Kyiv: Center for Environmental Education and Information.
 14. E. A. F. (2006). *Eurostat. Environmental taxes - A statistical guide. Methods and nomenclatures*, 37.
 15. *OECD / EEA Database on instruments used for environmental policy and natural resources management*. (n.d.). Retrieved April 15, 2014, from <http://www2.oecd.org/eoinst/queries>.
 16. *Tax on owners of vehicles. World experience*. (n.d.). Retrieved April 15, 2014, from <http://www.autoinvestor.org/.../746-podatok-z-vlasnikiv-transportnih-zasobivsvitoviy-dosvid>.

Стаття надійшла до редакції 17.02.2014 р.